

KIRSI VAINIO-KORHONEN
ANU LAHTINEN

LEMMEN
ILOT ja
SYDÄMEN

SUOMALAISEN RAKKAUDEN HISTORIAA

SALAT

WSOY

KIRSI VAINIO-KORHONEN
ANU LAHTINEN

LEMMEN
ILOT ja
SYDÄMEN

SUOMALAISEN RAKKAUDEN HISTORIAA

SALAT

WSOY

♥ Keskiäikaiset eurooppalaiset ihanteet rantautuivat vähitellen myös Pohjolaan. *Codex Manessen* tunnetussa käsikirjoituskuvasssa mies lepää metsästysretken jälkeen rakastettunsa sylissä ruusupensaan katveessa. – *Codex Manesse* (n. 1300), Fol. 249v. Heidelbergin yliopiston kirjasto.

KUVA BRIDGEMAN ART LIBRARY

♥ Myrskyn nostatus Turun Annikkaisen tapaan. Olaus Magnus: *Pohjoisten kansojen historia*
 KUVA WSOY:N KUVA-ARKISTO

♥ Aarno Karimon käsitys entisajan vaimonryöstöstä, jonka laki kielsi. Omistavaa, mustasukkaista ja tuhoavaa käytöstä on joskus pidetty osoituksena rakkaudesta. Nykyään ajatellaan pikemminkin, että tasapainoinen, itseensä luottava ihminen ei vahingoita rakastamaansa ihmistä. – Aarno Karimo: *Kumpujen yöstä*.

KUVA WSOY:N KUVA-ARKISTO © KUVASTO

♥ 1500-luvun puupiirros saamelaisten häähuhlista, joissa avioliitto vahvistettiin iskemällä tulikipinöitä nuoren parin ylle. Vihittävät on kuvattu muita nuoremmiksi. Keskiajalla avioliitto oli laillisesti mahdollista solmia teini-iässä, mutta monilla avioliiton solmiminen siirtyi, kun odotettiin sopivaa elämäntilannetta, jossa talous olisi kohdillaan. Olaus Magnus: *Pohjoisten kansojen historia*.

KUVA WSOY:N KUVA-ARKISTO

♥ Kaksisataa vuotta sitten talonpoikaismorsiamet lainasivat usein hääasukseen säätyläisnaisen kureliivin ja mustan pönkkähameen, koristivat hiuslaitteensa muodikkailla strutsinsulilla ja täydensivät komeuden viuhkalla. *Talonpoikaishäät Pohjanmaalla* on C. P. Elfströmin vesivärимаalaus 1800-luvun alusta. KUVA MUSEOVIKASTO

♥ Pitkän avioliiton kruunasivat näyttävät kultahääjuhlat viidenkymmenen yhteisen vuoden kunniaksi. Kenraali Robert Ehrnrooth ja kreivitär Vilhelmiina Ottiliana Ehrnrooth kultahääpäivänään 12.9.1903. Kuva on otettu Tervikin kartanossa Pernajassa. KUVA MUSEOVIRASTO

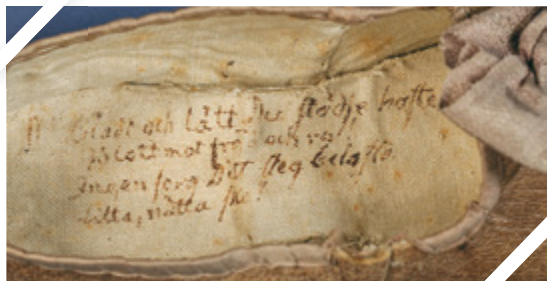
♥ Valtapolitiikassa rakkaus ja henkilökohtaiset mieltymykset olivat toissijaisia. Ruotsin kuningas Kustaa II Adolf rakasti Ebba Brahea, mutta avioliitto kotimaisen aristokraattiperheen tyttären kanssa ei tullut kyseeseen. Puoliso löytyi ulkomailta. Kuvassa 1800-luvun tulkinta kuninkaasta nuorena rakastavaisena.

KUVA MUSEOVIIRASTO

♥ Rakastetulle saattoi kirjoittaa romanttisen rakkausrunon vaikka kengän pohjaan. Ruskea tanssikenkä runoineen on kuulunut tamperelaiselle Augusta Lundahlille, joka rakastui 1820-luvulla veljensä kotiopettajaan ja tulevaan fysiikan professoriin Johan Jakob Nervanderiin.

KUVA MIKKO KYYNÄRÄINEN /
TURUN MUSEOKESKUS

♥ Kaksi perhekuvaa, jotka heijastelevat perheen kokemaa muutosta. Gregorius Finnon perhekuva on muistotaulu, joka on vuonna 1640 sijoitettu Rauman Pyhän Ristin kirkkoon. Maalauksessa mies ja pojat on kuvattu omalle puolelleen, vaimo ja tyttäret omalleen. Menehtyneiden lasten kohdalle on merkitty risti. Vuosisadan vaihteen joulukortissa kristillisyyden on viitteellisemmin läsnä joulun viettämisessä, ja perheenjäsenten asennot viestivät enemmän läheisyydestä kuin perheenjäsenten arvojärjestyksestä. – Gregorius Finnon perheen epitafimaalaus, 1640, maalauksen puolelleen. KUVATUJUKANEN; joulukortti, KUVATUJUKANEN KUVATUJUKANEN KUVATUJUKANEN

♥ Ruotsalaisen taidemaalarin Niklas Lafrensenin aikalaiskuvitusta vuonna 1782 ilmestyneeseen ranskalaisromaanin *Vaarallisia suhteita*. Teos oli jo omana aikanaan eurooppalainen myyntimenestys. Teoksen päähenkilöt varakreivi Valmont ja markiisitar de Merteuil ovat viettelijöitä, jotka etsivät eroottisia valloituksia viattomien nuorten kustannuksella.

♥ Yliamiraali Carl August Ehrensvärd palvoi puolisoaan Sophie Sparrea ja piirsi tämän istumaan kauniisti muotoillun sydämen päälle kuin tyynylle ikään. Ehrensvärdin sulkakynästä syntyi myös pornografisia pilakuvia. Niistä yhdessä alastoman Venäjän keisarinnan Katariina II:n takapuolta suukottelevat rakkaudennälkäiset miehet. Kuvat ovat Sten Åke Nilssonin teoksesta

1700-talets ansikte. Carl August Ehrensvärd (1996) sekä teoksesta Carl August Ehrensvärd, Brev till Kickan (1971).

♥ Erotiikka oli osa 1700-luvun säätyläiselämää. Varsinkin aateliset upseerit olivat uskaliaan romaanikirjallisuuden ja eroottisten piirrosten suurkuluttajia. Ruotsalaisen kuvanveistäjän ja taide-maalarin Johan Tobias Sergelin tussilaveerausessa *Kärlek och barnpassning* rakkaus ja kehdonkeinutus nivoutuvat luontevasti yhteen.

KUVA ERIK CORNELIUS / NATIONALMUSEUM

♥ Vielä 1800-luvun lopulla talonpoikaismorsiamen häähuku oli musta ja päässä oli näyttävä helykruunu. Asiaan kuuluivat myös pitseillä ja kukilla koristeltu valkoinen kaulus ja punainen silkkivyö. Morsian ja morsiuskruunu ovat Etelä-Pohjanmaalta. Käyntikorttikuva vuodelta 1876.

KUVA MUSEOVIIRASTO

♥ Valkoiset hääpuvut ja hunnut yleistyivät 1800-luvun jälkipuolella ja kalliit, tuoreista kukista solmitut morsiuskimput 1920-luvulla. Kuvassa ovat Kuopiossa kesäkuussa 1920 avioituneet Jenny (os. Snellman) ja Ilmari Hyvärinen. KUVA VICTOR BARSOKEVITSCH / KUOPION KULTTUURIHISTORIALLINEN MUSEO

♥ Gustav Wilhelm Säwen häähensselit vuodelta 1835 ovat valkoisella silkillä kantattua nahkaa ja runsaalla kukka-kirjonnalla koristetut. KUVA MIKKO KYYNÄRÄINEN / TURUN MUSEOKESKUS

♥ Madonna ja lapsi pilvien keskellä. 1500-luvun kultasormus on löydetty Aurajoesta, läheltä Turun linnaa. Sormusten teemoihin kuuluivat tuolloin uskonnollisten teemojen lisäksi yhteen liitetyt kädet. KUVA VISA IMMONEN

♥ Morsiustohvelit vuodelta 1853. Valkoiset, kirjotut silkkitohvelit oli tarkoitus sujauttaa jalkaan, kun morsian vaihtoi hääasunsa yöpukuun. Wilhelmina Mandellin morsiussukkanauhat vuodelta 1854 ovat valkoista samettia, johon on maalattu vaaleanpunaisia ruusuja. Nauhat ovat vaaleanpunaista silkkiä. KUVA MIKKO KYYNÄRÄINEN / TURUN MUSEOKESKUS

♥ Lottamorsiamet saivat käyttää vihkiäississään Lotta Svärd -säätiön yhteisömistyksessä olleita kruunuja. Turun suomalaisen lottaosaston kruunu on nähtävillä Suojeluskunta- ja Lotta Svärd -museossa Seinäjoella. KUVA MINNA HEINONEN / ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTAMUSEO

♥ Lemmenlukko Tampereen Patosillan kaiteessa on nykypäivän hääreksiiviä. KUVA VAPRIIKIN KUVA-ARKISTO

♥ Tanssipareilla on omenat otsien välissä Tampereella Osuusliike Voiman ravintolassa käydyssä tanssikilpailussa. Kuva on vuodelta 1967. Viisi vuotta aikaisemmin Suomessa myyntiin tullut ehkäisy pilleri muutti suomalaisten nuorten seurustelukuviot pysyvästi.

KUVA E. M. STAF / TYÖVÄENMUSEO WERSTAS

♥ Myös iloinen yhdessäolo kuuluu pitkään avioliittoon. Tihulan emäntä Iitin Haapakimolasta nauraa miehensä leikkiloukutusta. Kuvan lihtaloukku on emännän häälahja.

Kuva on vuodelta 1929. KUVA MUSEOVIKASTO

♥ Samaa sukupuolta olevia hääpareja Helsingin Esplanadin lavalla elokuussa 1994 järjestetyssä mielenilmauksessa. Ylhäällä valkoinen banderolli, jossa näkyy osittain teksti ”vapautuspäivät” ja alla ”lesboliitto homohääät”. Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinti tuli mahdolliseksi maaliskuussa 2002. KUVA TUULA JUVONEN / TYÖVÄENMUSEO WERSTAS

♥ Tauno Palo ja Regina Linnanheimo T.J. Särkän ohjaamassa elokuvassa *Kulleurin valssi* (1941).
Sotavuosien valkokankaalla suomalainen rakkaus oli tulista ja tarjosi ennen kaikkea romanttista
unohdusta arjen ankeudesta. KUVA © KAVI / SUOMEN FILMITEOLLISUUS SF OY

Sydämeni kallis ystävä

Turun museokeskuksen kokoelmissa on säilynyt ruskeasta nahasta valmistettu ja vaaleanpunaisella silkkirusetilla koristettu tanssikenkä, joka on nykymitoilla pikkuruista kokoa 32. Se on kuulunut tamperelaiselle runoilija Augusta Lundahlille, joka rakastui tulisesti veljiensä kotiopettajaan Johan Jakob Nervanderiin, tulevaan fyysikkoon ja meteorologiin. Tunne oli molemminpuolinen ja sai Johanin runoilemaan intiimejä säkeitä sekä paperille että rakastettunsa tanssikengän sisäpohjaan:

Iloisesti ja kepeästi aina kiiruhda

Vain riemuun ja iloon

Mikään suru ei askeltasi paina

Pieni, kaunis kenkänen.¹

Ihanan Augustan tuli askeltaa viehkeissä jalkineissaan iloisesti, keveästi ja suruja vailla kohti iloa ja onnea.

Nuoren parin tulevaisuudelta putosi kuitenkin pohja, kun paljastui, että kaunis, kiihkeä ja kiharatukkainen Nervander oli jo tahollaan naimisissa. Ylioppilas oli rakastunut edellisessä työpaikassaan turkulaisen professorin holhottiin Agatha Öhmaniin. Mamselli Öhman alkoi odottaa lasta, mutta avioliitto ei tullut

kyseeseen, sillä nuori mies oli vasta 18-vuotias ja alaikäinen. Suh-
teen hedelmä syntyi 1825 katseilta piilossa Kirkkonummella. Tun-
teet eivät kuitenkaan haalenneet, ja parin kaksospojat tulivat maail-
maan vajaat kaksi vuotta myöhemmin Gävlessä², jossa asui Agathan
isovelji, luutnantti Elis Öhman perheineen³. Vihille nyt jo kolmen
pienen lapsen vanhemmat menivät lopulta elokuussa 1827.⁴

Nervander kiiruhti suoraan häävuoteesta uuteen työpaik-
kaansa Tampereelle. Siellä hän kohtasi uuden ihastuksen, itseään
kuusi vuotta nuoremman Augusta Lundahlin. Totuus salatusta
avioliitosta paljastui aikanaan, ja »keväinen onni vaihtui syksyn
tyhjyyteen ja kylmyyteen». Vielä vuosia myöhemmin haikeus ja
syvä tunne huokuivat »lapsuudenystävälle» omistetusta runosta,
jossa muistoihin vaipuneen rakkauden symboleiksi nousevat sini-
set lemmikit ja Augustan katse.⁵

Rakastavaiset eivät koskaan saaneet toisiaan, sillä Nervander
oli jo tahollaan naimisissa. Augusta Lundahl avioitui vasta myö-
hemmällä iällä itseään kolme vuotta nuoremman rovasti Gabriel
Walleniuksen kanssa. Augusta Lundahlin ja Johan Jakob Nervar-
derin tarina kuitenkin osoittaa, ettei rakkaus kysy aikakautta tai
elämäntilannetta. Rakkauden tunne on vavisuttanut ihmisiä kautta
aikojen niin keskiajan linnoissa, rokokookartanoissa, maalaistor-
pissa kuin moderneissa kaupunkilähiöissä.

Rakkauden ikuisuudesta huolimatta moni rakkauteen ja avio-
liittoon liitetty tapa on kuitenkin suhteellisen nuori. Valkoiset hää-
puvut, kukkakimput ja muut ikivanhoiksi mielletyt perinteet ovat
nykyään ahkerassa käytössä, kun sormukset liittävät toisiinsa kaksi
rakastavaa sydäntä. Suureen juhlaan on aihetta, sillä edelleenkin
valtaosa suomalaisista avioituu ja tekee sen vain kerran elämässään.
Juhlan muodot ovat kuitenkin vuosien saatossa muuttuneet enem-
män kuin äkkiseltään ajatellen voisi luulla. Ennen 1800-lukua mor-

siamet eivät pukeutuneet valkoiseen, heillä ei ollut huntua tai morsiuskimppeä eivätkä he ottaneet miehensä sukunimeä. Nämä tavat ovat suhteellisen uusia.

Toiset tavat taas, joita pidetään uuden ajan merkkeinä, ovat oikeastaan paluuta vanhoihin tapoihin. Moni menee nykyään vihille vakiintuneena pariskuntana, ja morsiusparin lapsille halutaisiin tilaa vihkikaavaan. Tätä pidetään modernina vapaamielisyytenä ja jopa turmeltuneisuutena. Itse asiassa naimattomana aloitettu sukupuolielämä ja ennen avioliiton alkua siitetyt lapset kuuluivat Suomessa 1800-luvulle saakka ikivanhoihin, avioliittoon tähtäävän seurustelun tapoihin. Mitä lännempänä ja etelämpänä asuttiin, sitä useammin näin oli laita.

Suomessa keskustellaan tällä hetkellä myös avioliittolainsäädännöstä. Tässäkin monet pohjustavat väitteitään historialla ja kristillisellä perinteellä. Harva kuitenkaan tietää, että kirkollinen vihkiminen määrättiin vasta vuonna 1734 Suomessa pakolliseksi. Toki papin aamen oli pitkään hyväksytty avioliiton virallistajana. Silti kirkollinen vihkiminen oli monille ollut maallisin menoin solmitun avioliiton vahvistus, ei liiton juridinen alku. Itse asiassa jo kihlaus oli hyvin sitova sopimus,⁶ joka pantiin täytäntöön avioliittona siten, että naittaja – yleensä morsiamen isä – antoi häätjuhlan yhteydessä morsiamen käden sulhasen käteen ja johdatti parin aviovuoteeseen. Kirkollista vihkimistä ei tarvittu avioliiton vahvistamiseksi.

Historiantutkijat etsivät rakkauden olemusta usein sukupuolielämää ja avioliittoa säädelleistä määräyksistä tai vanhoista avioliitto- ja ihmissuhdeoppaista. Tällöin etualalle nousevat kirjoitustaitoisen mieseliitin ja kirkollisten ja maallisten vallankäyttäjien ihanteet ja normit. Rakkauden arki sekä naisten ja kansanihmisten mielipiteet jäävät pimentoon. Yleisesitystä suomalaisen rakkauden

historiasta ei ole tätä ennen kirjoitettu, vaikka monet tutkijat ovat sivunneet rakkauteen liittyviä tai siitä seuraavia ilmiöitä, avioliittoja, häätöjuhlia, sukupuolielämää, äitiyttä, isyyttä, vanhemmuutta, hedelmällisyyttä ja syntyvyyttä.

Tässä kirjassa paneudutaan monipuolisesti naisten ja miesten, nuorten ja vanhojen, köyhien ja rikkaiden rakkauden kokemuksiin. Ääneen pääsevät niin piit, porvarismamsellit, papinlesket kuin kreivittäret tai opiskelijapojat, vaeltavat kisällit, virkamiehet ja aatelisupseerit. Kirjan lukuihin mahtuu rakkauden haaveita, häätöiloa, erotiikkaa, avioelämän epäsuopua, prostituution arkea, lemmentääläkkeitä, vapaata rakkautta ja ehkäisy pillereitä.

Rakkaudesta puhuttaessa moni ajattelee nimenomaan romanttista rakkautta ja parisuhdetta, ja ne ovat kirjassammekin pääosassa. Rakkauden kirjo on kuitenkin laajempi – sen monia muotoja on verrattu sateenkaaren loputtomiin väri vivahteisiin. Vanhan sanakirjan mukaan rakkaus on »tuntevan olennon kiintymystä», johon liittyy myös myötätunto ja halu auttaa ja varjella toista, rakastettua olentoa – jopa omien toiveiden tai edun vastaisesti. Oman lukunsa saavat kirjassamme niin eroottinen rakkaus (*eros*), ystävyys (*philia*) kuin luonnollisena pidetty perhetunne (*storge*). Käsittelemme myös epäitsestä, jumalallista rakkautta (*agape*) ja sen tuomaa lohtua.⁷

Kirjan ajallinen kaari ulottuu keskiajalta nykyaikaan. Painopiste on ajassa ennen vuotta 1850, sillä varhaisilta vuosisadoilta on paljon uutta kerrottavaa. Harva tietää, millainen oli keskiajalla pätevä avioliitto tai millaisin sitein vanhemmat ja lapset kiintyivät toisiinsa. Tai millainen käsitys 1700-luvun suomalaisilla oli naisten seksuaalisuudesta, miesten välisestä ystävydestä tai avioerosta. Kirja etenee ajallisesti keskiajasta kohti nykyaikaa, mutta kolmeen pääosaan sisältyvät alaluvut on kirjoitettu itsenäisiksi kokonaisuuksiksi.

Suomi oli vuosisatojen ajan osa Ruotsin valtakuntaa ja myöhemmin vuodet 1808–1917 Venäjän alainen suuriruhtinaskunta. Monet suomalaiset asuivat osan elämänsä nykyisen Ruotsin tai Venäjän puolella. Maassa puhuttiin ja kirjoitettiin suomea, ruotsia ja saamea, ja ajankohdasta riippuen myös esimerkiksi latinaa, alaksaa ja venäjää. Suomessa on siis eletty ja rakastettu monella kielellä, ja myös tässä kirjassa kuvatut ihmiset ovat kertoneet tunteistaan esimerkiksi suomeksi, ruotsiksi, saksaksi ja ranskaksi.

Lähteinä käytämme yksityiskirjeitä, päiväkirjoja, avioerodokumentteja, oikeudenkäyntipöytäkirjoja, runoja, lauluja, kansanperinnettä ja arkistoituja televisio-ohjelmia. Pohdimme rakkautta kokeneiden ihmisten käytöstä, tunteita ja mielipiteitä. Tutkimme, millaiset mielialat, pelot ja toiveet kuohuttivat esivanhempiemme mieliä, kun rakkaus valtasi heidät, tai millaisia tapoja ja rituaaleja seurusteluun, kosintaan ja hääjuhliin liittyi. Teoksen ensimmäinen osa on pääasiassa Anu Lahtisen käsialaa ja osat kaksi ja kolme lähinnä Kirsi Vainio-Korhosen kirjoittamia. Myös sitaattit ovat kirjoittajien suomentamia, ellei toisin mainita.⁸

- ♥ Kuva renessanssiajan rakastavaisista Turun linnassa. Keskiajalla ja uuden ajan alussa syntyperällä oli suuri merkitys myös elämänkumppania valittaessa. Vaikka valinnanvapaus oli usein rajoitettu, tunteet leimahtivat niin avioliitossa kuin sen ulkopuolellakin.

KUVA MUSEOVIIRASTO

Rakkaus
ja sukujen
valta

Kristinuskon huomassa ja kurissa

Millaisessa maailmassa entisajan suomalaiset elivät, ja millainen oli rakkauden kasvupohja kaukaisina vuosisatoina? Eräässä 1600-luvun häärunossa valiteltiin Pohjolan karua ja kylmää ilmalaa, jonne kaivattiin Cupidoa tuomaan vähän lämpöä ihmisten välille.⁹ Pitäisikö uskoa sananlaskua »ei rakkaudesta ennen mitään tiedetty, ja toimeen yhtä kaikki tultiin»? Ei sentään. Mutta toki elinolot vaikuttivat siihen, millaisia muotoja rakkaus sai. Perheen ja maatilan toimeentulo oli kiinni siitä, että jokainen perheenjäsen teki kykyjensä mukaan töitä. Myös ylemissä säädyissä varallisuus ja perheen etu asettivat rajoja ihmisille, kun he harkitsivat elämänkumppanin valintaa, elämänsä ehkä sitovinta ja ratkaisevinta askelta.

Työteliäisyys, hyvä maine ja oikea syntyperä saattoivat ohittaa henkilökohtaiset mieltymykset, kun elämänkumppani oli määrä valita. Kuitenkin puhuttiin aviorakkaudesta ja puolisoitten välisestä kiintymyksestä. Aviorakkaudella ei ymmärretty sielunsäikeiden saumatonta yhteensolmiutumista, vaan enemmänkin molemminpuolista kunnioitusta, velvollisuuksien hoitamista sekä yhteistä aviovuodetta. Moni löysikin tällä tavoin onnensa.

Ennen kristinuskon tuloa rikkumaton avioliitto tai yksiaviolisuus tuskin kuuluivat ylimpiin ihanteisiin. Kirkko, joka 1100-luvulta

lähtien periaatteessa johdatti suomalaiset kristinuskon huomaan, pystyi vain hitaasti vaikuttamaan käytäntöihin. Yhdessä elävät mies ja nainen ymmärrettiin pariskunnaksi, eikä suhteen purkautuminen ollut paikallisyhteisön silmissä välttämättä häpeää.

Keskiajalta alkaen kirkko opetti, että avioliitto oli lähes rikkomaton ja että seksi kuului ennen kaikkea avioliittoon. Toisaalta paikallinen yhteisö saattoi edelleen katsoa lemменleikkejä läpi sormiensa. Tavat olivat kirjavia ja käytännöt joustavia. Vaikka kuninkaat antoivat asetuksia avioliitosta ja papit saarnasivat siveästä elämästä, perhe tai paikallisyhteisö ratkaisivat viime kädessä, mikä oli sopivaa ja mikä ei. 1600-luvulla käsitykset ja esivallan otteet ankaroituivat: oikean elämän rajat kapenivat yhä ahtaammiksi, ja kurittomia piiskattiin ojenukseen julistamalla Jumalan vihaa ja jakamalla kovia rangaistuksia.

Suomalaisesta elämänmenosta paljon kätkeytyy pienten maaseutukylien kujanteisiin ja laajojen erämetsien hiljaisuuteen. Aikana, jolloin harvat ihmiset osasivat lukea tai kirjoittaa, kirjoitettiin vain vähän rakkauskirjeitä tai henkilökohtaisia muisteluita rakkaudentunteista ja rakastumisesta. Joskus lähteissä kuitenkin välkähtää esiin tunnelmatuokioita, joissa rakkaus ja avio-onni liittyivät saumattomasti toisiinsa. Satunnaisissa kyläjuhlissa, työn parissa tai matkalla saattoi syttyä järjen ja tunteen liitto, joka kantoi myös arjessa. Joskus taas avioliitto solmittiin olosuhteiden pakosta, ja puolisoiden mieliä jäi kaiheartamaan toive toisenlaisesta elämästä. Näistä toiveista ja haluista kumpusivat aiheet aikansa skandaaleihin, karkaamisiin, aviorikoksiin ja uhkarohkeisiin ratkaisuihin.

Kristinuskon julistama rakkaus ei ollut pelkkää aviorakkautta. Jumalan rakkaus, sukulaisten keskinäinen rakkaus ja kristitty lähimmäisenrakkaus olivat myös tärkeitä tukipilareita. Mystikot kertoivat vahvoista tuntemuksista, joita uskonnolliset kokemukset heille soivat. Katoliseen luostariin siirtyvä nainen nähtiin Kristuk-

sen morsiamena. Uskonpuhdistuksen jälkeenkin säilyi ajatus Kristuksesta taivaallisena ylkänä – onhan Raamatun *Laulujen laulu* (*Korkea veisu*) ja sen rakkauden kuvaus rinnastettu Jeesuksen ja seurakunnan välillä vallitsevaan rakkauteen kaikkine intohimoisine ja väkevine kielikuvineen.

Varsinkin 1600-luvulla näytti välillä siltä, että uskon opinkappaleissa keskityttiin enemmänkin Jumalan vihaan kuin armoon ja rakkauteen. Kuitenkin myös rakkauden aiheet tulivat suomalaisille tutuiksi kristinuskon opetuksen kautta. 1500-luvulla piispa Mikael Agricola suomensi ensimmäisen korinttolaiskirjeen usein siteeratun ylistyksen rakkauden voimasta:

Rackaus on Kerssiueinen ia Laupias.

Ei Rackaus cadhehdi

ei Rackaus ole ylþie

ei hen ylesþaisuta

ei hen ole Sickuri

ei hen omansa etzi

ei hen anna itzens wihan kihoitta

ei hen wahingon ielken seiso

ei hen wärydhesta iloitze

mutta hen iloitze Totudhesta.

Caiki hen wedhettä

caiki hen Usko

caiki hen toiuo

caiki hen kerssi.

Ja rackaus ei coskan wäsy.

Waicka Prophetiat Lackauat

ia Kielet waickenisit

ia Tieto mös poiskadhois.

(1. Kor. 13:4–8)¹⁰

Ihastuttava aikamatka suomalaisen rakkauden saloihin keskiajalta nykypäivään

Lemmen ilot ja sydämen salat sukeltaa suomalaisen rakkauden juhlaan ja arkeen, unelmiin ja käytäntöön ja loihtii eteemme menneen maailman kiehtovien ihmiskohtaloiden kautta. Kun kyseessä on rakkaus, kaikki ei ole aina sitä miltä näyttää, niin menneisyydessä kuin nykyisyydessäkään.

Anu Lahtinen ja Kirsi Vainio-Korhonen poistavat monta verhoa lukijan silmien edestä. He kuvaavat lukuisten henkilötarinoiden maustamina niin keskiajan ritariromantiikkaa, rakkautta 1600-luvun ankaran puhdasoppisuuden varjossa, valistuksen ajan eroottista ilottelua kuin nykypäivän moderneja tuuliakin. Ensimmäisessä suomalaisen rakkauden historiaa valottavassa teoksessa muistetaan rakkauden eri ilmenemismuodot, yhteiskunnan asettamat puitteet ja kielletty rakkauskin.

Lemmen ilot ja sydämen salat on rakkauden iloa mutta myös tuskaa henkivä lukuelämys!

ISBN 978-951-0-40162-0 ♥ 92 ♥ www.kirja.fi

